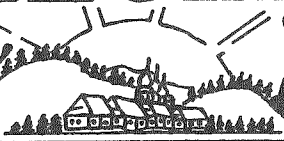

Карпатська Русь

Karpatska Rus *Carpatho-Rus*

SECOND CLASS POSTAGE PAID AT YONKERS, NEW YORK AND OTHER MAILING ADDRESSES

Ч,15 ЮНКЕРС Н.Й., ПЯТНИЦА, 22 ГО, ІЮЛЯ 1994, YONKERS, N.Y., JULY 22, 1994, VOL. LXVII, NO. 15

КУЧМА ПОБІЖДАЄ В ВИБОРАХ

КИІВ (Рейтер). - Після вступних даних, опублікованих Центральном Комісієюм Выборчом, бувший прем"ер України Леонід Кучма, побідив дотеперішного президента Леоніда Кравчука в змаганнях о найвисше становище в державі.

Неповні результати голосованя вказують, же Кучма здобув перевагу сім (7) процент, т.е. около 2-ох мільйонів голосів. "Виглядат, же я виграв, але наразі не все ще ясне", - сказав Кучма мешканцям свого родинного Дніпропетровска в понеділок рано перед відлетом до Києва.

Прагматичного прем"ера і бувшого директора найбільшой фабрики ракетних бомб підпорували передовсім мешканці східних промислових районів України, а також російська більшість на Криму.

Леонід Кравчук - бувший комуніст і політик, котрий разом з Ельциним і Шушкевичем підписав трактат о створеню Спільности Незалежних Держав, здобув більшу піддержку серед націоналістично наставлених мешканців Західной України.

У Львові і Тернополі на давного ідеолога комуністичной партії голосувало 90 процент людей.

ГЕНЕРАЛ Д.ВОЛКОГОНОВ:

"ЛЕНІН МАВ РУСЬКИХ ЗА ІДІОТІВ"

Москва. - Тут на пресовій конференції знаний російський історик і політична особа генерал Дмитрій Волкогоннов представив свою нову книжку, котра, на думку автора, ест "першим чесним виданям про Леніна".

На основі вивченя тисяч секретних документів Д.Волкогоннов трактує "вождя світового пролетаріату" як злобного, агресивного лідера, котрий вважав усіх руських ідіотами. "Головною якостю вождя", - говориться в той книжці, - була його фанатична віра в комуністичну утопію. Штобы втілити еи в життя, Ленін не спинився ани перед терором, ани перед брехнею, ани перед захопленням закладників".

Д.Волкогоннов цитує багато документів, што засвідчують нелюдску жорстокость Леніна, його ненависть до

руського народу, головне - до релігії. Лем за його особистим наказом в Росії было знищено понад 70,000 церков. Ленін был готовий отдати німцям половину европейской частини Росії і активно сприяв поразці своей країни в Першой світової войні. В листі до своих партійних прихильників в 1918 році Ленін наказав публично повісити "мінімум сто селян" - за бунт проти антинародной Советской власти.

"Ми не знаємо такого другого випадку, - сказав Д.Волкогоннов на пресовій конференції, - штобы одна людина викликала гибель гігантской, всесвітньої релігії. Але ж то та людина, же знищила інтелігенцію і осуществила свою жажливу програму, претворивши імпералістичну войну у громадянску, што спричинило смерть 13 мільйонів людей".

ЯПОНИЯ ПОМАГАЄ БІЛЬШЕ ЯК АМЕРИКА

Світова Організація економічного співробітництва і розвитку оприлюднила звіт, в котром твердит, што в минулому році Японія опередила США в обсязі допомоги іншим державам. Всього в 1993 році для країн, што розвиваються, міжнародна спільнота виділила як допомогу 160 біл. дол., а в 1992 р. - 153 біл. дол. Збільшеня асигнувань головним чином зумовлене щедрішими поставками від приватних компаній, в тому числі японских, в той час, як допомога на державнім рівню зменшилася.

СЕРБИ ПРОТИ ТУРЕЦКИХ "ГОЛУБИХ ШОЛОМІВ".

Хотяя турецкий війсковий контингент ест частиною мирноносних сил ООН, боснійски серби поставилися до його прибутя в Боснію з прямим незадоволенням. Тепер серби відмічають 605 літ, відколи была битва під Косовом, де турецка армія завдала страшной поразки сербам. "Серби добре знають свою історію і пам"ятають, хто колись захопив тоти землі. Ми не можемо твердити, што турецкі "голубі шоломи" ест нашими ворогами, однак их приход не ест бажаний", - заявив лідер боснійских сербів Радован Караджіч.

ЯСІР АРАФАТ ЗАКОННО ОДВИДІВ СМУГУ ГАЗИ

Голова Палестинской визвольной організації Ясір Арафат перший раз за 27 років на законних підставах одвідав смугу Гази - палестинску територію, дотепер контролювану Ізраїлем, і виступив перед 70-тисячним палестинским вічем. Він закликав "будувати нову батьківщину", і нагадав своим однокумцям: "Ми обіцяли нашим мученикам молитися в Єрусалимі".

Лідер ізраїльського опозиційного блоку Лікуд Беніямін Натаніягу підкреслив в свому коментарі до промови Арафата: "Він говорив не про Газу чи Ерихон - тепер його інтересують Єрусалим і держава Ізраїль. Його ціль - ест створювати крок за кроком арабску державу, а для цього крок за кроком знищувати Ізраїль".

Посадник Єрусалиму Егуд Ольмерт повідомив про створеня спеціального центру, што координуватиме намаганя всіх жидівских організації, котри виступають проти приїзду Я. Арафата до Єрусалиму.

ПОРАХУНКИ МАФІИ

В понеділок, 4-го липня, в Севастополі было 6 вибухів, у висліді котрих ушкоджено декілька житлових споруд, што належали місцевому підприємцю Сергію Шуризі. На думку милиції, то ест не політичний, а кримінальний злочин. Йде мова про діяльність мафіозних груп, котри намагаються підкорити своему впливу найбільш успішні приватні підприємства в Криму.

СУД В ВАРШАВІ

До семи років тюрми засудив Суд Варшавского військового округу бывшого працівника польской служби безпеки Марека Зелінского. Він був шпіоном советской, а від недавна російской розвідки. М.Зелінского арештували в минулім року - саме в тот момент, коли він передавав секретні матеріали військовому аташе Російской Федерації в польській столиці. Суд одбувався за зачиненими дверима. До польской преси дійшли чутки, што шпіон заявив на суді, што служив в Росії не за матеріальними мотивами, а "з ідейних міркувань".

CARPATHO-RUS

Carpatho-Russian newspaper, published bi-weekly by the Lemko Assoc. of the United States and Canada.

Subscription Rate: One Year...\$20.

Edited By: Editor, pro-tem., A. Herenchak
USPS No. 291 460

Postmaster: Send address changes to:

CARPATHO RUS
556 YONKERS AVENUE
YONKERS, NEW YORK 10704

В ВАРШАВІ РОСИЯНЕ НАПАЛИ
НА РОСИЯН

ВАРШАВА.- В білий день на ул.
Маршалковській в Варшаві офіційна

делегация з Москви стратила 17 тисяч доларів. На центральній улиці столиці наскочила на ню... російська мафія.

Будучи переїздом в Варшаві, російська група, котра репрезентувала Волжский Автомобильный завод (ВАЗ), хотіла виміняти болгарски леви (вертали з Софії) на злоти польські. Коли виходили з контори, до шефа делегації, виріжняючогося елегантном дипломатком в руді, підошли молоді люде, котри говорили чистим руским язиком. На початку чемно запитали, чи делегації потрібна охорона. Коли делегати відмовили, напасники обрабували их. Украли "державни гроши", призначени на покриття коштів подорожи".

ЛИСТИ НАШИХ ЧИТАТЕЛІВ

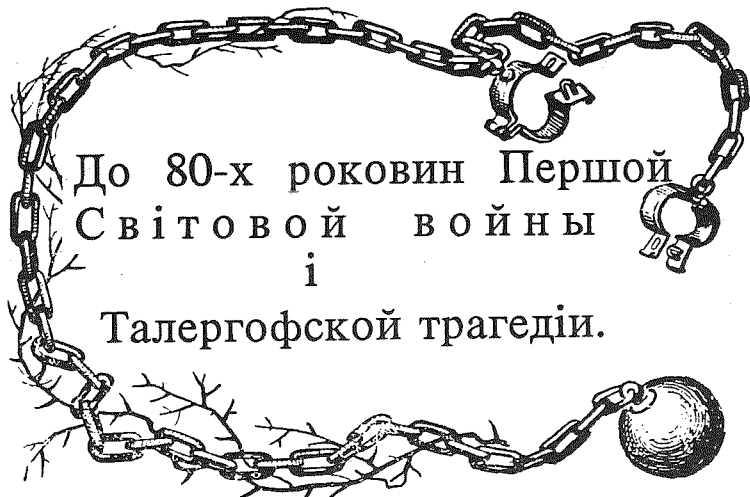
ПОСМЕРТНИЙ СПОМИН.

В другу річницю смерти мого мужа В.Брынды (12.11.1991), в його пам'ять, посилаю на підтримку газети "КР" 30 амер. дол. А други 20 дол. посилаю в пам'ять доцента Андрія Шлепецького, котрий помер ищи за світу на Пряшевской Русі. Он был дуже добрим другом мого мужа.

Нехай же буде им земля легком, там, де вони спочивають.

Вічна им пам'ять!

Марія Брында.

До 80-х роковин Першої
Світової війни
і
Талергофской трагедії.

Закінчуемо друкувати матеріали з кн.
І.Ф.Лемкина "ИСТОРИЯ ЛЕМКОВИНЫ".

(Продовження ч.14 "КР")

6. ГАРНИЗОНОВА ТЮРЬМА В ВІДНІ

Передову інтеллігенцію і селян из Лемковини перевезено под острым конвоем до Відня і там уміщено их в гарнизоньовій тюрмі. Была то найострійша тюрма в австрійской державі. Меже иншими посаджено там о. Романа Прислопского, пароха в Жегестові і предсідателя Русской Бурсы в Новом Санчи, о. Йоанна Станчака из Высоцка, Дмитрия Вислоцкого, студента из села Лабовы, Ивана Андрейку, студента философии из Тылича, Теодора Мохнацкого, земледільца из Мохначки Нижньої, Методия Трохановского, учителя в Крыниці, Владимира Качмарчика, студента из Білцаровой, Ивана Гасая, судью из Нового Санча, о. Михаила Юрчакевича, пароха из Чернога, Герасима Громосьяка, земледільца из Крыниці, Дра Александра Савюка, адвоката в Сянокі і много других, всіх около 20 человек. Над ними отбывался долгий политичный процесс в Відни перед военным судом. Было переслуханных десятки свідков, переважно украинцев из Галичины. Меже свідками головну ролю отограла знаны уж нам священники Василий Смолинский и Михаил Дороцкий. Процесс кончился приговором всіх оскаржених на кару смерті через повішенье, яко змінников австрійской державы. (Zum Tode durch den Etrang verurteilt). Выроку не виконано, а то благодаря интервенции английского короля в австрійских властей и графині Софии из Потоцких Замойской у Кароля, тогданьшого цисаря австрійского. Графиня Замойска, коляторка Высоцка, где о. Йоанн Станчак был парохом, узыскала аудиенцию у цисаря Кароля через нунция папского в Відни, и спроводовала ревизию процесса, ручаючи своим житьем и маетком за засужденых и представляючи, што они не занимались акциом шпионском, а лем культурно-просвітительном в рамках реестрованих обществ. По выголошению приговора проголошено для засужденых амнистия и выпущено их на свободу. Акта віденского процесса и их отписы находятся у родин засужденых (у Софии из Станчаков Венгриновичовой в Крыниці-Здрою). Сут они дуже интересны для историка и правника.

7. МОРДОВАНИЕ ПОЄДИНЧЫХ ЛЮДЕЙ

За всякого рода неповоджень на фронті австрійскы вожды в рпортах складали вину на місцеве население. По каждом таком неповодженью цілий ряд людей мордували. Перед маючом отбытися битвом заберали по кількох або кільканадцетох закладников, их держали на особном місци, окружных полемом жандармериом, а по преграной битві их вшали на поблизких деревьях, яко зрадников. В тот способ

сотки найневинньих людей гинуло на вісидицях. Много лемков згинуло з рук поединчых жовніров, а передовсім мадяров. Часто бывало, што мадярский жовнір, стрітивши нашого селянина, задавал му вопрос: "ты кто такой?". На то отповідал селянин: "я Руснак". Тогда мадяр зо шатанским (дьявольским) криком "рус, рус" — вытягал карабин и убивал невинного человека. Никто потом не доходил, ци убитый был виновным, ци невинным, бо за забитье человека жаден войсковый не был отвѣчательный. Много гинуло через украинскых провкаторов. Голосном была справа повішениа членов Рады громадской в Верхомлі Великой. В першых початках войны, як русскы войска зачали занимати Галичину, в Верхомлі явился якийсь украинский тип из под ясной звѣзды и представил себе русским патриотом. Зашол до громадской канцелярии, где были собрани члены Рады громадской на нараді, и перед ними выхвалял Россию, а остро критиковал Австрию. Оповідал о легком житью в России, о благородности русского царя, о свободі и т. д., а з другой стороны о гноблению людей под Австриом, о ненависти австрійского цисаря до селян, о австрійской неволи и т. д. Наконец поставил присутным вопрос: "де воліли бы сте належати, ци до Австрии, ци до России?" На то селяне отповіли: "Як в России ест так добре, як вы повідате, то, розуміеся, што воліли бы зме належати до России, ніж до Австрии." По такой розмові человек тот вышел из хижи. В нocy явился в том селі тот самый человек, але уж в мундурі австрійского жандарма и с карабином. С ним пришло ище кількох жандармов. Сейчас скликано всіх членов Рады громадской, скуто их ланцухами и скутых попроваджено до Пивничной, сусідной місцевости и там их вшитких повішено на деревьях, яко зрадников найяснійшого пана. Подобных сцен на Лемковині было много. Народ массово гинул от жовніров, от жандармов, от провкаторов и всякой сволочи. Лемковина была головным жерелом военных акцій. Фронт тревал тут от половины листопада 1914 р. до конца мая 1915 р., перешло пол року. Ту сточено децидуючы битвы. Ту згинуло найбільше войска и найбільше цивильного населения. Лемковина понесла найбільшы жертвы так в людях, як и в материальных страхах. Военная машина перерала цілу Лемковину так в здиш, як и в шырш. Много лемковскых сел зостало спалено, много знищених, много ограблених из хліба, худобы и всіх других средств до житья. Война в ужасный способ знищила так материально, як и морально лемка, но не убила в него духа.

Польский публицист Д-р. К. Тверадска в своем труді под титулом "Na szlakach Łemkowszczyzny" характеризует тот историчный момент:

"Každy dowódca uciekającego oddziału był panem życia i śmierci ludności i setki Łemków skazali austriacy tchórze dla zamaskowania swych klęsk na śmierć, tysiące wywieziono do Talerhofu, austriackiej katangi. Ukraińcy odegrali smutną rolę donosicieli austriackiej żandarmeryi. Do dziś dnia ofiary ścigają swych oszczerców przed sądem Rzeczypospolitej. Tragedię niewinnej ludności należy zrozumieć i uszanować."

Таке свідочтво дає польский историк и обсерватор подій на Лемковині.

8. ЛЕМКОВИНА ТЕРЕНОМ ВОЄННЫХ СОБЫТИЙ

В першых двох літах войны Лемковина сталася тереном самых знамительньих событий, а именно 1) русской контррофензивы в Карпатах от листопада 1914 — и 2) чотырдневнои битвы под Горлицями от 2 до 6 мая 1915 р. Тоты два события так ослабили русску армию, што в наслідство того ослабления Россия утратила не лем заняту Галичину, але тоже и Конгрессовку, Литву и Волюнь. Географичне положение Лемковины под взглядом стратегичным было дуже сприяюче для австрійских войск, а на оборот для русских сталося ловушком.

Лемковина, яко сіверный склон середных Карпат, не дуже высокых, мала через горы знамениты переходы низкими просмыками на широки долины Подкарпатья. До просмыков провадили дороги на линиях: 1) Дыманов—Черемха, 2) Дукля—Барвинок, 3) Змигород—Оженна, 4) Горлиці—Конечна, 5) Ропа—Высова, 6) Грибов—Тылич, 7) Новый Санч—Крыниці—Мушина. Натоміст в попереk тых дорог провадила подкарпатска дэрога на линии Новый Санч—Горлиці—Дук-

ля—Сянок, котра лучила вылеты долин. Войско, котре без належитого приготовления вступило на тоты долины, знашлося в пулапкі. В таком власно положенню на той території знашлася русска армия. Терен тот в своих послідствиях оказался катастрофальный для русской армии.

9. ВОЕННЫ ОПЕРАЦИИ НА ЛЕМКОВИНІ

Австрийскы войска розгромлены в битві под Львовом в вересни 1914 р. начинают дофатися ку Дунайцови и за Карпаты. В сторону Горлиц дофатся III армия. Част II-ой армии, змішана з волном біженцев, перейшла за Карпаты просмыком дукельским и рымановским. За той же ден однак войска тоты вернули до офензивы на долину Сяну. По вторичном поражению на линии Сяну и Вислы III армия дня 10 листопада вынофуеся на западну Лемковину и займае позици в глубині долины в Горлицыни. Армия тота фізично цілковито вычерпана, душевно пригноблена, обдерта, голодна, думат лем о том, штобы якнайдалше отскочыти от верога.

З першым снігом являеся армия генерала Брусилова. Найсамперед конна патруль перекарадатся осторожно, а за ньюм отряды гигантов в бараніх шапках, з співом на устах, переходят на Венгры. Вшыткых оживляе мысль, што вступление на Венгры то побідонесный конец войны. Колосальна армия тягнеся вшыткыми просмыками через Рыманов, Дуклю, Кремну, Гладышов.

Дня 27 листопада вывязуеся битва о просмык Дукля—Конечна. Русскы войска вдераются глубоко на полудне, на 30 кильометров от головного карпатского хребта. Дня 1 грудня (декабря) займуют Бардиев, Мушыну и Рытро, а слідуемого дня Новий Санч. На заході доходят до линии Краков—Мысленице—Мшана Дольна—Кросценко и загражают вкоченнем на німецкий Шлеск.

Дня 6 грудня австрийці послідным усилием зрываеся до контрофензивы. Битвы сточены пред Хабовком и Лимановом выказали перевагу Австрии. Авскрийскы войска, при помочи польскых легионов, доводженых Пилсудским, отзыскали Новий Санч и змусили русскых до одвороту. Австрийцам удалось заняти часть долов Ясельско-Сяноцкых на линии Тухов—Одрикось—Беско, але далше бракло им сил. В протягу 10 дней русскы заняли головный хребет Карпат, але им замкнено доступ до шляхов на Высову и Крыницю и до переломов Попрада и Дунайця. В таких обстоятельствах з початком січня (января) 1915 р. повстае фронт вздовж шляху от Горлиц через Гладышов—

Конечну до Зборова и буде тревати через 4 місяці аж до 2 мая 1915 р. без большых змінах, помимо обосторонных, кровавых напряжений, передовсім в районах Конечной—Регетова—Баниці—Ясюнны. Взгоря на восток от шосы — то позиции русскых, а на запад австрийцев. Через 4 зимовы місяці горлицка и кроснянска Лемковина ест в руках русскых, котры przygotowуот з ней подставу децидуемой офензивы, маючой отворити им дорогу через Венгры на Відень.

По чотыронедельной обороні просмыка межи 26 січня (января), а 5 лютого (февреля) русскы спыхаюот австрийцев 30 кильометров на полудне и грозят им вторгнением на венгерску низину. Австрийский фронт колышеся. Под Зборовом в саму велику пятницу переходит на русску сторону 28-ый полк піхоты з чешской Прагы. Дня 24 марта капитулюе в Перемышлі окруженный генерал Кусманек разом з 150 тысячным гарнизоном.

Зимовы бои в Карпатах были проваджены серед ужасных условий для войск обох сторон. Десятками замерзали жовніре в окопах. Глубоки снігы унеможливали всякого рода рухы. Неожидана оттепель заміняла дороги в багна. Жовніре мокли до нитки. Поворот морозу змінял одеж в ледовой панцер. Голод, а в найлучшем случает зимны консервы, недостаток теплой одежи, вынищили войско больше, як от куль. Обосторонны страты вымагали часто стяганя новых сил, новых дивизий. В квітни (апрілю) сражалося в Карпатах 2/3 австрийской армии. Австрийскы страты выносили перейшло 600,000, а в том убитых 80,000. Русскы страты были тоже не меншы. Перейшло 160,000 жовніров спочало вічным сном на западной Лемковині Офензива полишылася без желательного успеха. Не отворила русским дороги до Відня и не уможливила Австрии поспішыти на помоч окруженому в Перемышлі гарнизоно.

Цілком инший характер мал бой под Горлицями, один з найважнішых в послідствиях першой світовой войны. Фронт тягнулся от устья Дунайца через Гарнов на полудне от Горлиц, а потом заламывался по простым кутом вздовж Карпат на восток. Горлиці были пунктом выхода подкарпатского шляху, замыкаючого долины, котрыми русскы вдералися на Венгры. Точный план натертя для австрийского войска опрацувал австрийский генерал Конрад и німецкий генерал Гинденбург, а переламание фронту генерал Фалькенчау. На том фронті мал быти перший раз застосованный артиллерийский огонь. Ведля того пляну мала вдарити на русский фронт в районі Горлиц на пространстві 32 кильометров XI-а армия, зложена з 4 німецкых корпусов и одного австрийского корпусу, а ривночасно мала натерти IX австрийска армия, сягаюча от устья Дунайца, и 5 дивизия з III австрийской армии на полудне от Горлиц, меже Маластовом а Конечном. Ціла австрийска армия выносила ту пол миллион жовніров и понад тысяч армат. Натомість русскы были о одну третью (1/3) слабшы в людях, а многократно слабшы в арматах, а што найгорше, бракувало им амуниции. В районі Горлиц стояли их лем 3 дивизии против 10 австрийскых. Меже Маластовом а Конечном мали одну дивизию против 5 австрийскых.

Русскы не ориентовалися, што им прийде так тяжко отперати атак центральных войск. Вірили в власны силы и через 4 місяці не ро-

били на фронті жадных большых приготовань. Коли губернатор граф Бобрынский переводил реорганизацию восточной Галичины на русский лад, коли цар Николай I отбывал триумфальну визиту во Львові, Австрия переводила покрыйому великы массы німецкого войска поспішными поїздами на оттинок фронту Ценжковице—Горлиці.

10. БИТВА ПОД ГОРЛИЦЯМИ

Битва под Горлицями розгорілася дня 2 мая 1915 р. о год. 6 рано, зачата з великом силом. По раз першый на восточном фронті застосовано гурагановой огонь, котрый в протягу 3 годин знищыл вшыткы русскы окопы и ціле місто Горлиці. О год. 10 рано стануло до атаку 100,000 багнетов на линии понад 30 кильометров. Русскы ставляли затятый опор. Три тактычны пункты зостали взяты через австрийцев, але з великими в людях стратами. Тыми пунктами были Пустка, цвинтар и замчыско. По полудни займовано уж руины збомбардованых Горлиц. 3 вшыткых галицкых міст Горлиці найбільше потерпіли в часі першой світовой войны.

По занятю Ріпника и позиций коло Маластова, переламано русский фронт на шырокости 45 кильометров, то ест от Громника по Пантну, а на глубину 4 кильометров. Русскы не доціняли грозного положения, чого доказательством ест, што генерал Димитриев, резидуючи в Яслі, малы резервы выслал до Горлиц. Третий (III) кавказкый корпус на линии Змигород—Ясло повздержал 3 мая далше проламывание фронту, але засадничо його помоч была опознена.

Німці и австрийцы натирали без перервы. Дня 3 мая переламали в кількох місцях другу позицию и посунулися о далшых 5 кильометров на восток. Комбинованный корпус німецкий вдерся узким клином о 13 км. в глуб краю аж по Цеклин на третю линию русскых позиций и дня 4 мая сфорсовал на одтинку Цеклин—Вал послідну русску позицию и клином дастался о 16 кильометров далше под сам Змигород, замыкаючи русским, сражаючимся в горах, отступление через Кремну. Фронт зостал перерванный, а дня 4 мая посунулся далше о 6 кильометров. Дня 5 мая комбинованный корпус напер на Дуклю и замкнул дукельский шлях. Русскы упорчиво бороили доступу до Ясла, а на сівери дофинулися о 10 кильометров. Дня 6 мая пало Ясло, дня 7 мая Кросно. Комбинованный корпус по боях под Люботовком и Ивоничом дошел до Рыманова. Ту стрітілися войска повертаючы з Горлиц з кавалериом, идучом от Карпат просмыком на Черемху. Третій шлях отступления русскых зостал замкнений.

Горлицка Лемковина сталася котлом, в котром замкнено половину русскых сил, борючихся на Закарпатю. Тоты отділы, в числі кільканадцет тысяч людей, были гнаны от востока через Кремну и Жидовске пятьома дивизиями, от дукельского просмыка двома дивизиями и бригадом кавалерии, от сівера заблюкованы трема дивизиями на линии Змигород—Ивля—Дукля, от востока на шосі Яслиска—Черемха через дивизию кавалерии. По пробах перебитися, русскы попали в розсыпку и поддавалися группами в районі меже Дукльом а Гыровом. В плін достался извітний генерал Корнилов.

Послідным актом боив на Лемковині было сформование 26-ма дивизиями линии Горішного Вислока по Фрыштак на фронті 80 кильометров дня 8 мая и удержаниеся в виду русскых контратаков в слідуячом дни. От того моменту русскы не были уж в состоянии нияким способом опертися прибираючим на силі ворожим войскам.

Треба однак признати, што німці и австрийцы сподівалися легкой побіды. Мимо доброго приготовления и знаменитой стратегии, русскых трудно было покнати. Русскы бороилися незвычайно мужно. Битва под Горлицями отворила великы можливости далшых акций для центральных держав. Важны события слідовали тепер непосредньо по собі. Дня 22 червця (июня) пал Львов, дня 6 серпня Варшава, а скоро потом Бресть, Вильно, Луцк. До осени 1915 р. утратили русскы кромі Галичины ціле польске завоевание и Литву, а задержалися на повоенной границі Польши. События меже 2 а 12 майом, розограны меже Дунайцом и Сяном, сталися зворотным пунктом в войні России з центральными державами.

Острый плуг войны переорал точно Лемковину. Назва каждого села ест ту синонимом принаймі одного боя. Над том, дотепер спокойном краином перейшло пожарище войны, полишаючи по селах полелица и глухой страх серед народа. Война полишила по собі памятки розсіяны по цілой Лемковині в виде военных цвинтарей. Ище в р. 1935 в декотрых лемковских селах, як в Гладышові, Жидовском и других отправляно богослужения в провизоричных часовнях, бо церкви были ище не отбудованы. В горах можна стрітити ище рештки окопов з часу великой войны, а в многих місцях полишилися дороги выкладаны ялицями, котрыми перетігано арматы на позиции. На цілом пространстві Лемковины находится тепер 54 цвинтарей, в котрых похованы сут жовніре. При гостинци Горлиці—Конечна находится один з найкраснішых тых цвинтаров, а найбільший находится на Пустках коло Горлиц. Цвинтарі тягнутся густом линиом по обох берегах Ропы и ей притоков, на полудне по саму границу. Помеже Ропицьом Русском а Сенковым ест 7 цвинтаров, доказуючи, як затяты были ту бои.

Австрия боролася до року 1918. Поволи фронт центральных войск начал поважно заламуватися и в листопаді 1918 р. слідовал конец первой світовой войны, так на восточном, як и полудневом фронті. Збунтованы австрийскы войска видячи безцільность далшой войны, пометали оружие и в хаотичном беспорядкі вертали до дому. На звалищах Австрии начали повставати новы державы.

НАГРАДЫ ЗА ВЫДАЧУ "МОСКВОФИЛОВ".

З документів Самборського і Старосамборського уїздів, што свідчат о першій періоді Австрійського террора в Галичині (1914-1915 рр.)

Приводим полный текст офіціального австрійського "Воззванія к полякам, украинцам и евреям", котре было видано на початку мобілізації военным комендантом м.Самбора на польській і російській мовах і розклеювало ся як в самому Самборі, так і в місточках Самборського уїзда.

(Подано на мовах оригіналу - польській і російській. В рос. мові на місци "Ъ" читаемо "е").

Odezwa

do polaków, ukraińców i żydów.

Nieprzyjacieli wyzyskuje ten poważny stan wojenny, w którym znajduje się teraz wasz kochany i piękny kraj, w tym celu, aby pewne podejrzone elementy nieprzyjacielskiego państwa pomiędzy was się wśliznęły, celem użycia tutaj zamieszkałych moskalofilów do zdradzania nieprzyjacielowi ruchów wojskowych i naszego położenia.

Wypróbowany patriotyzm i niezachwiane oddanie się naszemu Najwyższemu Domowi, który do swoich wiernych poddanych zawsze pieczołowicie i po ludzku się odnosił, nie dopuści, aby patriotycznie usposobiony polak, ukraińiec i żyd ścierpił koło siebie takie indywidualia.

Przeciwnie, jest obowiązkiem podobne osoby uczynić nieszkodliwymi, to znaczy, skoro ktoś poweźmie wiadomości o takich osobach, należy donieść je najbliższej cywilnej lub wojskowej władzy. **Dostawienie osoby, której dowiedzionem zostanie szpiegostwo lub propaganda moskalofilstwa, wynagrodzonym będzie kwotą 50-500 kor.**

C. i k. komendant stacyjny.

То-же въ русскомъ переводѣ:

Воззваніе

къ полякамъ, украинцамъ и евреямъ.

Неприятель пользуется серьезнымъ военнымъ положениемъ, въ какомъ сейчасъ находится вашъ любимый и прекрасный край, съ той цѣлью, чтобы известные подозрительные элементы неприятельскаго государства могли проскользнуть въ вашу среду для использования живущихъ здѣсь москвофиловъ съ цѣлью выдачи неприятелю свѣдѣній о движеніяхъ нашихъ войскъ

и о нашемъ положеніи.

Испытанный патриотизмъ и непоколебимая преданность нашему Высочайшему Дому, который всегда заботливо и человѣчно относился къ своимъ вѣрнымъ подданнымъ, не допустятъ, чтобы патриотически настроенный полякъ, украинець и еврей могъ терпѣть такого рода субъектовъ рядомъ съ собою.

Напротивъ, является обязанностью обезвреживать подобныхъ лицъ, т. е. какъ только кто-нибудь получитъ свѣдѣнія о такого рода личностяхъ, слѣдуетъ донести о нихъ ближайшей гражданской или военной власти. Доставленіе лица, которое будетъ уличено въ шпіонствѣ или пропагандѣ москвофильства, будетъ вознаграждаться суммой 50 — 500 кронъ.

Ц. и к. комендантъ города.

ТАЛЕРГОФСКИЙ ДЕНЬ В ЛЕМКО-РЕЗОРТИ

7-ГО АВГУСТА (СЕРПЦЯ) 1994 РОКУ

СЛУЖБА БОЖА О 10:00 РАНО В НАШІЙ ЦЕРКВИ

Просиме всіх наших читателів вшанувати пам'ять жертв, што погибли рівно 80 років тому в концлагері "ТАЛЕРГОФ".

З початком Першої Світової війни Австро-Угорські офіційні влади заключили в концлагер "ТАЛЕРГОФ" без всяких на то причин багато наших лідерів, котри там і померли або були убиті.

ВШАНУЕМО ІХ СВІТЛУ ПАМ'ЯТЬ!

ІНТЕРВ'Ю · 4

(Продовження з ч.13 "КР")

Четверта част інтерв'ю з Семаном Теличком і його женом, котре взяв Богдан Горбаль.

Б. Г.: Ци ходили в част війни партизани?

С. Т.: Ходили, але я ся николи з ними не зшол. В част війни, то ходили Росіяне, такы, котрых зошиаряли з самолетів. По війні то ходила лем банда, такы злодіє, што лем приходили, штобы штоси забрати, вкрасти. Пати забрали, корову, кошелі, черевикы - то такы были партизаны. Они бесідували по українськы. В част війни, як російський партизан пришол, то до вікна зачеркал і звыїдувал ся: "Хазяйка, маєте што кушать, хлеб у вас есть?" Як ся му дало хліба, цибулі, чесноку, соли - то винимал грошы і хотіл платити. Люде грошы не брали - "Бер тото і іди в свою страну". А тоты як приходили по війні, то входили дохыж, пішли по стайні, всядиваль обзірили, пороззерали ся і брали тото, што им ся подавало. Нашли одяг, обутя, светры - позаберали і уж! То были з инчых сел злодіє.

Было тіж дуже такых принадків, што польське військо переберало ся. Стояли в Конечній, стояли

в Висовій і переберали ся, штобы ходити по наших селах і пробувати люди, што они думают - цы они любят, цы ні. То вшытко было в справі нашого виганяня. Такы підступкы на люди робили і слухали, што люде думают. Коли польське військо стояло в Висовій - то выправили до Висівської Гуты двох добровільни зголошених вояків, перебранных за партизанів, котры мали ходити по лісах і глядати за правдивыма партизанами. Они, в місце ходжыня по лісі - по селі два дни ходили, тай люде дали знати до війска, што в їх селі партизаны сут. Тоты по лісі ходити не хотіли, зато, што сами бояли ся за свое жытя, але війсковы в Висовій не знали, што то їх люде і одраз послали гын вояків. Тоты лем пришли, а люде вказуют им де пішли партизане. За селом військо дїшло до них, тай кричало станути. Тоты однак летіли до ліса і військо зачало стріляти, так, што одного на місци забили. Він был лем еден в своїх родичів, котры пізніше пришли по нього і страшні банували. Такы чуда польське військо робило. Такы підступкы робили на наших люди. А нашы люде николи не были Українцми і не сут Українцми і не будут, бо як ходил-ем з вітцьом до Горлиц, коли іщы был-ем малий - то ніхто не повіл Українці з гір, але

все Русини з гір. То лем в саму війну Українці зробили нас Українцями, дали українські палери, щоб могли добрі наші рядити, але то лем було підроблене - і так наших люди нищили. Так нас Українці, Поляки нищили і внищили.

Б. Г.: Ць російське військо забрало Лемків, ць самі ішли?

С. Т.: Забрали і барз дуже пішло, хоц хлопці не хотіли іти бо знали, што до фронту мусят іти. Тай втікали і ховали ся по лісах, а товды забрали родичів. Так молодий, коли хотіл родичів ослободити - то мусіл сам до комісії прийти. Росіяне назначали ківко з села має іти. Вшытких називали добровільцями, але коли якийсь не пішов - то одраз за ним ходили! З Квятоні пішло штыргох (Семан Адамчык, Пыртей). Зо Смереківця пішло 5-тьох ць 6-тьох (Мілько Бодик, сьме Ваня; сьме Ваня Тарбая; Петро Смеречняк, сьме Луєт; Михал Петришын; Штефан Шмайда, котрий згинул). Але як нас виганяли, то ніхто ся на то не смотріл. Не мали на тото взгляду! Так вояків виганяли, як і інчых.

Михал Петришын пришол од війска і вигнали його тіж. Стояли-сьме товды в Загожанах. Гын посачвили таку польову кухню, яка рыхтувала ідло, для виганяних Лемків. При ній студня была величезна - може веце як двадцет метрів губока. Она была на корбу і два відра, што едно ішло долину, а друге ішло догоры. Польскы воякы зняли ретязы і казали нашим хлопцям діставати воду. Мали они сходити до середини і двигати відра на землю. Студня была глибока і широка, а по боках ішли в долину скобы. По тых скобах мали нашы хлопчыска сходити і пізнійше з відром лезти догоры. Так наших хлопів мучили. Так взяли тіж Михала Петришына і він до полудня тоту воду носил, а коли в полудне пришол - то ани не іл, такий был змучений! Пополудни пришол війсковий і зас його кличе до роботи. А він гварит: "Я не іду!". Вояк далій му каже іти, а Петришын вперсьм і повідат, што не піде. Товды польскый вояк пришол по інчых вояків, а я повідам: "Михал втікай, бо тя забють, бо тя так забють, што тя до смерти доведут." А тот гадат: "А де втечу?". А я мал такий драбнястий віз, де наложыл-ем коничыны і сіна, а зверху, з драбини на драбину положены мал-ем дві шафы. Дві Скрипачкы зо Смереківця, Мати і дівка, помогли ми і поодсували-сьме тоты шафы і одобрали-сьме троха сіна і його гын штурили. Далій шафы натягли-сьме йому на голову і так лежал схований. Зараз пришло штыргох вояків глядати за Петришыном. Мы гадане, што деси пішов, а де то не знаме. Іщы зо три раз до воза приходили, глядати за ним. Были бы його збили, альбо і забили - бо так ся истили на наших людьох! Петришын так сідил в сіні до другого вечера, а пізнійше перебрал ся до другых лахів, але до свого воза уж не пішов, лем так ся тримал при інчых людьох - хоц другого дня уж за ним не глядали. Він пізнійше мешкал в Америці, мал пятьох сьнів. Він был молодший од мене, але уж гіер. Коли я ту тіж приіхал - то він до мене зашол і гварил: "Семан Ты-с ми жытя оборонил! Я бым по світі не ходил" [С. Т. плаче]. А він при війску служыл, певно пару місяци - пришол пізно, пізно. І так його выселили. Так ся истили на ншым народі. Так нас Полячкы зо свого вычисти.

Б. Г.: Ць в 1946 році, коли переселяли Лемків на схід - ць люди ішли добровільні?

С. Т.: Товды ішли добровільні. Высову і Бліхнарку деси примушали. В Высовій військо стояло уж якы два тыжні перед виганяньом. Они же

мали границі пильнувати. Наш шолтис мал вызначити пару хлопів, штобы сіно для війсковых коні зберати по селах і возити до Высовой. Я был медже тьма, котры были назначены тото робити. То было на осінь [1946 ? - Б. Г.]. Мы-сьме пішли на Устя і зберали по хьжах - хто, што дал. Так нам з тьм зишло, што коли дішли-сьме до Высовой, то уж было темно і треба было ся гын на ніч лишити. Мы-сьме о ніччи не знали. А раніцько, військо обступило Высову і Бліхнарку (пару вояків было в Гладішові) і зачали тоты села выселати. Мы повставали, а ту рух такий, крик, плач. Што ся діе? Смотриме ся, а військо виганят село. А то осінь была, люди молотили. Декотры мали іщы по полях буракы, калусту. Люде встали до роботи - а ту військо їх виганят. Тото сіно што-сьме привезли для війска, іщы было на нашыл возах і они заборонили нам їхати, покля не переложат на свої возы.

(далій буде)

Свящ. АЛЕКСАНДЕР ПАВЛОВИЧ

(1819-1900)

ДУМКА

Биди иот, биденята,	Ах, не змарнуй Іваничку,
Я вас ховал од телята,	Тоту добру худобичку!
Я вас, вы мене ховали,	Кед їх не буду видіти,
Смутку мы ся дочекали.	Та і я не буду жыти.

Вы зомном на хліб робили,	Плаче Марча, плаче Ваньо,
Уж сами в плугу ходили,	Задумал ся бідний няньо:
Добрі, рівно вы тягали,	- Дармо, дармо милы діти,
А все сами навертали...	Мушу ся я їх позбити.

Але зле раз уж ся стало,	Ідут волонькы зо двора,
Вшытко в поле наші пропало,	Газдова поміч, підпора,
Ах, все зожерли хробакы,	Ідут, ся обзераючы,
Што почнеме, мы бідакы?	За нима Іван плачучы.
Рычат статкы, плачут діти,	
Біда на тьм світі жыти.	

Обзерают волятка,
Мучат, рычат небожатка,
Ідут, але де? - не знають
З мамом діти нарікають.
Жаль ми, прежалъ вас продати,
З чьи-же буду працювати?

Ча! Гейс!
Жене газда волю,
як елені, як соколы.
Мусит волю продавати,
Не е їх на чьи зимовати
З діточкамы погинеме.